

Thomas Söding (prir.), *Zu Bethlehem geboren? Das Jesus-Buch
Benedikts XVI. und die Wissenschaft,*
Herder
Freiburg – Basel – Wien, 2013., 236 stranica

Ako je prestao biti papa, ne znači da je prestao biti pisac. Tim se riječima otvara spomenuta knjiga koju želim predstaviti. Riječ je o skupnom djelu znanstvenog tima koji stavlja pod povećalo treći svezak Ratzingerove trilogije o Isusu iz Nazareta *Prolog. Evanđelja djetinjstva*. Poput njegova odreknuća na papinskoj službi i njegovo teološko djelo o Isusu iz Nazareta izazvalo je veliku diskusiju u Katoličkoj Crkvi i izvan nje. Nijedan papa u povijesti nije objavio teološko djelo stavivši pred službeno svoje krsno ime. Nijedan papa u povijesti nije rekao da ne piše kao papa, nego kao vjernik i da je njegov uradak pokušaj kojem se može i smije protusloviti uz mrvicu naklonosti potrebne za razumijevanje.

Nakon što je objavio opsežno djelo u dva sveska o Isusovu životu i navještaju te o njegovoj mucu i uskrsnuću u trećem dijelu Joseph Ratzin-

ger / Benedikt XVI. predstavlja Isusa ispitujući njegovo *podrijetlo*, odakle dolazi, iz kojeg plemena, iz koje povezanosti s Bogom. U svom tumaču autor se povjerava povijesnoj vjernosti i vrijednosti Evanđelja djetinjstva razlikujući se pritom od velike većine bibličara. Njegov pristup izaziva mnoga pitanja koja je priređivač svrstao u četiri kategorije i pozvao grupu stručnjaka, ne da recenziraju Papino djelo, nego da se pozabave kontroverznim temama i prikažu sadašnje stanje povijesno-kritična istraživanja.

Prvu grupu čine egzegetska pitanja. Uta Poplutz, profesorica biblijske teologije na sveučilištu u Wuppertalu, raspravlja o Isusovu podrijetlu prema Matejevu Evanđelju (str. 15–30). Hans-Georg Gradl, profesor za Novi zavjet na Teološkom fakultetu u Trieru, prikazuje Lukino Evanđelje djetinjstva u svjetlu uskrsnuća (str. 31–44). Ilse Mülner, profesorica Staroga zavjeta na

sveučilištu u Kasselu, ispituje Isusovo podrijetlo u svjetlu židovske povjesnice kao »Sina Davidova, sina Abrahamova« (str. 45–63). Priređivač Thomas Söding, profesor Novoga zavjeta na sveučilištu u Bochumu, bavi se pitanjem kako Ratzingerovu teologiju o Isusu iz prvih dvaju djela povezati s teologijom *Evandjelja djetinjstva* (str. 64–76).

S povijesnim pitanjima Ratzingerova tumača Isusova djetinjstva bave se trojica autora. Linda-Maria Günter, profesorica povijesti na sveučilištu u Bochumu, skicira Herodov lik i njegovu prljavu politiku u pozadini Isusova rođenja (str. 79–88). Meret Strothmann, znanstvena suradnica pri katedri povijesti na sveučilištu u Bochumu, promatra palestinsku politiku cara Augusta i pitanje popisa pučanstva (str. 89–103). Reiner Riesner, profesor Novoga zavjeta na sveučilištu u Dortmundu, zastupa povijesnost betlehemske predaje prikazujući geografsko, političko i vjersko stanje Davidova grada (str. 194–127).

U odsjeku koji je posvećen pitanjima religijskih znanosti Jan Assmann, bivši profesor egiptologije na sveučilištu u Heidelbergu, opisuje kako se predstavlja Isusovo bogosinovstvo u svjetlu biblijskih egi-

patskih slika: iz Egipta pozvah svoga sina (str. 131–142). Christian Münch, viši akademski savjetnik na Visokoj pedagoškoj školi u Ludwigsburgu, uspoređuje kanonska i apokrifna Evandjelja djetinjstva i predlaže načela za razlikovanje povijesnosti od sjećanja (str. 143–155). Alexandra von Lieven, docentica na Egiptološkom seminaru Freie Universität Berlin, pokazuje kako današnja egiptologija kritično promatra predmet djevičanskog rođenja u faraonskoj genealogiji (str. 156–170). Mathieu Ossendrijver, znanstveni suradnik Humboldtova sveučilišta u Berlinu, otvara pristup od astrologije prema »mudracima s istočnih strana« koji prvi dolaze pokloniti se božanskom Djetetu (str. 171–185).

U odsjeku za dogmatska pitanja glede Isusova podrijetla Erwin Dirscherl, profesor dogmatike na sveučilištu u Regensburgu, raspravlja o činjenici Isusova židovstva koje Matej i Luka posebno ističu i njegovu značenju za današnju dogmatiku (str. 189–207). Eberhard Busch, profesor protestantske teologije na sveučilištu u Göttingenu, analizira Ratzingerov priziv na Karla Bartha u pitanju djevičanskog rođenja, otkrivajući tipično protestantski i katolički pristup istini vjere: od Duha

Svetoga i Djevice Marije (str. 208–218). Georg Essen, profesor za dogmatiku na sveučilištu u Bochumu, diskutira o Ratzingerovu pojmu slobode, koji u pristanku na volju Božju nalazi svoje puno ostvarenje uspoređujući ga s modernim idejama o slobodi u filozofiji i teologiji: neka mi bude, Marijin slobodan pristanak (str. 219–233).

Autori su redom sveučilišni profesori i priznati poznavatelji materije o kojoj pišu. Znanstveno i argumentirano stavljaju u pitanje neke Papine postavke. Pri tom primjećuju tri svojstva karakteristična za Ratzingerov tumač Isusova podrijetla: vjernost tekstu, Isusovu povezanost sa Starim zavjetom i neograničeno povjerenje u povijesnost Evanđelja djetinjstva. Te tri značajke daju profil i snagu knjizi, ali u isto vrijeme izazivaju kritiku i negodovanje kod većine modernih bibličara. Primjenjujući povijesno-kritičku metodu suvremeni egzegeti sumnjaju u povijesnost Evanđelja djetinjstva. Za njih su ta izvješća novijeg datuma, povijesno upitna, proturječna i legendarna. Jaslice, pastiri, anđeli, betlehemska zvijezda, mudraci s Istoka, djevičansko rođenje, pokolj nevine dječice, bijeg u Egipat vjerski su ukrasi, pobožna mašta, teološka

nadogradnja pod utjecajem mita i simbola.

Uza svu dobrohotnost prema Papinu djelu autori primjećuju određene nedostatke. Prvi se tiče tumača Izajijina proroštva (Iz 7, 14) koje autor izdvaja iz povijesnog i literarnog konteksta i smješta u spasenjsko obećanje Izraelu i cijelom čovječanstvu, zanemarujući činjenicu da hebrejski izvornik govori o mladoj ženi, a ne o djevici kako stoji u grčkom prijevodu *Septuaginte*. Nadalje, za hvalospjeve iz Evanđelja djetinjstva Joseph Ratzinger drži da su oblikovani u liturgiji i dosljedno nisu izvorni tekstovi Zaharije, Marije i starca Šimuna. *Veliča* je ključ za razumijevanje Evanđelja u duhu proroštva, a *Benediktus* upravlja pogled ne samo na prvi nego i na drugi Isusov dolazak. Konačno, Papa neumorno traži povijesnu pozadinu Evanđelja djetinjstva, što je i razumljivo. Naime, što bi bilo kad bi novine osvanule s naslovima: »Papa sumnja u pojavak betlehemske zvijezde, ne vjeruje u Tri kralja i niječe pokolj nevine dječice.«

Najteže je pitanje djevičanskog rođenja. Tu se Joseph Ratzinger / Benedikt XVI. poziva na Karla Bartha, uvažena protestantskog teologa 20. stoljeća. Barth smatra

da u Isusovoj povijesti postoje dvije danosti u kojima je Bog direktno intervenirao u materijalni svijet: njegovo rođenje od Djevice i uskrsnuće iz groba. Te su danosti skandal za modernu misao prema kojoj Bog može djelovati na duhovnom, ali ne i na materijalnom polju. Papa primjećuje kako se Bogu ne smije pripisati ništa besmislena ni nerazumna. Ovdje se pak ne radi o nerazumno i proturječnu, nego o pozitivnom, o Božjoj stvaralačkoj moći koje obuhvaća sve stvoreno. Djevičansko je rođenje poput uskrsnuća događaj koji nadilazi granice prostora i vremena. U tom slučaju povijesno je dokazivanje nemoguće, jer ono doseže jedino vanjske, a ne unutarnje događaje. Autori plediraju za apsolutnu jedinstvenost događaja. Povijesna je srž Isusovo rođenje u Betlehemu.

Diskusija u kojoj su sudjelovali poznati egzegeti i teolozi s protestantske i katoličke strane dobrano je doprinijela popularnosti djela Josepha Ratzingera / Benedikta XVI., koji je njime izazvao povećano zanimanje za Isusa i njegovu poruku u Crkvi i izvan crkvenih krugova. *Isus iz Nazareta*

zanimljivo je, teološki utemeljeno i filološki analizirana djelo koje prikazuje Isusov lik onako kako ga opisuju evanđelisti tvrdeći da je taj lik povijesno vjerodostojniji od onoga što ga prikazuje egzegeza s povijesno-kritičnom metodom.

Knjiga je vrijedno pomagalo pri razumijevanju božićnog otajstva, koje je u pozadini s Papinim tekstom osvijetlano s gledišta egzegeze, povijesti, religijskih znanosti i dogmatike. Riječ je o raspravi o početnim razlozima vjere u graničnom području između mita i povijesti. Popularnost Božića neuništiva je. Riječ je o ljudskoj zbilji koja se događa na kraj svijeta, u provizornu skloništu. I da, upravo tu započinje povijesno spasenjska stvarnost, to je pravo čudo. I upravo to čudo slavi se na Božić. Zbog toga je važno da pastoralni radnici znaju protumačiti vjernicima što znači začet po Duhu Svetomu, rođen od Djevice Marije. Ova knjiga potiče da Ratzingerov tumač Evanđelja djetinjstva još jednom treba uzeti u ruke i čitati, jer Papa u miru zna jasno i pametno pisati.

Dinko Aračić